

„Áldó hatalmak oltalmába rejtve”
Tanulmányok Visky Sándor Béla 65. születésnapjára

„Áldó hatalmak oltalmába rejtve”

Tanulmányok Visky Sándor Béla 65. születésnapjára

A kötetet szerkesztette

Ősz Sándor Előd

Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet – Egyetemi Műhely Kiadó

Kolozsvár, 2026

Megjelent a

Kolozsvári Protestáns
Teológiai Intézet

és a

Magyarországi
Református
Egyház

támogatásával.

A címlapon:
a galambodi református templom
(Debreczeni László rajza)

Borítóterv: Tipotéka

Fotó: Kiss Gábor

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

„Áldó hatalmak oltalmába rejtve” : tanulmányok Visky Sándor Béla

65. születésnapjára / a kötetet szerkesztette: Ősz Sándor Előd. -

Cluj-Napoca : Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet :

Egyetemi Műhely Kiadó, 2026

Index

ISBN 978-630-6815-02-9

ISBN 978-630-6636-34-1

I. Ősz, Sándor Előd (ed.)

Kiský Soňa

„Sárkány ellen sárkányfű....”

„A szenvedés meghatározása éppen olyan nehéz, pontos és végérvényes definíciója pedig éppoly lehetetlen, mint arra a kérdésre válaszolni, hogy kicsoda az ember.”¹

“The players change, the story remains the same.”²

Az esszém – merthogy szigorúan nem tudományos szaktanulmányt szeretnék írni, lejegyzett gondolataimat inkább mint az állhatatosság és a nevetés játékát ajánlom az ünnepelt figyelmébe – címében felidézett mondat sokunk gyermekkorának kedves meséjéből, Csukás István *Süsü a sárkány* című mesterművének *A sárkányfűárus* című fejezetéből származik. A mese sárkányfűárus figurája a társadalmi kríziseket, közösségi félelmeket meglovagoló, nyereszkes szemfényvesztők alaptípusa, aki Süsü, a kedves egyfejű és kissé együgyű sárkány megjelenését követően a mesebeli királyság rettegő népének jó pénzért közönséges fűszálakat árul, melyekről remek marketingszöveggel igyekszik elhitetni, hogy a sárkány elleni egyedüli ellenszer. „Itt a valódi sárkányfű! Sárkány ellen sárkányfű! Itt a valódi, itt a fű! Sárkány-sárkány-sárkányfű! Katonáknak, diákoknak féláron! [...] És használ? [...] Csak ez használ! Ha ez sem használ, akkor semmi!”³ A sárkányfűárus csalása persze hamar lelepleződik, amikor az Útilapu Birodalom királyának huszonhatodik fia valódi sárkánnyal – Süsüvel – szembesíti, mert hát azt mindenki tudja, hogy igazi sárkány ellen gyakorlatilag nem használ semmi. Vagy legalábbis nem győzhető le ilyen eszközökkel.

Sárkányokat az utóbbi időben szinte senki sem látott, de szinte mindenki remekül le tudja írni, hogyan néznek ki, és milyen a személyiségük: általában az embernél sokkal-sokkal nagyobbak és erősebbek. Kültakarójuk változatos, de

¹ Visky S. Béla: *Játék és alap. Teodicea-kísérletek a kortárs teológiában*. Koinónia Kiadó, Kolozsvár 2006, 31.

² Leoben Conoy – vagy J. R. R. Tolkien vagy Marx, vagy Thuküdidész, vagy... az AI se’ tudja.

³ Csukás István: *Süsü a sárkány*. URL: https://konyvtar.dia.hu/html/muvek/CSUKAS/csu-kas00597/cukas00597_0/cukas00597_0.html. (Utolsó letöltés: 2026. február 28.)

többszörfre páncél erősségű pikkelyek borítják a testüket. Négy lábuk van, melyek erős és éles karmokban végződnek, ugyanakkor szinte mindegyik fajnak vannak szárnyai, és kiválóan tudnak repülni is. Többségüknek fegyverként használható farka is van, ám elsödleget harci eszközük nem a farkuk, hanem az a képességük, hogy képesek tüzet okádni ellenfeleikre. A sárkányok külső tulajdonságai, fizikai jellemzői természetesen szimbolikus jelentést hordoznak, és ez abból látszik legjobban, ahogy a különböző hagyományok szerint a sárkányok egyes „alkatrészeit” az emberek használják. Fogaiból vagy a szarvából és körmeiből félelmetes fegyverek készülnek, melyeket sokszor méreggel itattak át. Vastag, pikkelyes bőrből, mely nemcsak fizikai tulajdonságaival, hanem az azt átítató mágiával is az áthatolhatatlan védelem – és a megmásiíthatatlan akarát, meggyöízetetlen elhatározás – jelképe, hősök páncélja, sisakja, kesztyűje készül, mely nemcsak az elleneséges fegyverektől, de az ártó szándéktól is védi viselőjét. A sárkány vére pedig számos legenda szerint életet és erőt ad, vagy éppen pusztító méreg az ember számára. A sárkányok egy része kifinomult módon képes kommunikálni az emberekkel. Megértik az emberi beszédet, és különös módon az ember gondolataiba és lelkébe is képesek beelátni, érzik az ember érzéseit, és ez legalább annyira veszélyes fegyver, mint a láng, ami kijön belőlük, mert e képességeik segítségével nem csupán segíteni, de akár befolyásolni is kiválóan tudják az embereket.

Ez a mi saját, „made in Hungary” sárkányunk, ahogy mondani szokták, „nem a legélesebb kés a fiókban”, cserébe viszont hatalmas szíve van, jóindulatú, és mindenkin segít. Ezekkel a tulajdonságaival Süsü a modern mesék kései sárkánytípusához tartozik, melyre leginkább az jellemző, hogy az eredeti alak mitikus-mágikus tulajdonságait, veszélyes karakterjegyeit humoros, karikatúraszerű jellemzőkké formája.

A világ ösidők óta tele van sárkányokkal. Nagy számban fordulnak elő Ázsia kultúráiban, de megtalálhatók Afrikában, Közép-Amerikában, és különösen sok él közülük Európa északi vidékein. Természetük szerint két nagy családba sorolhatók. A keleti sárkányok alapvetően jóindulatú, az embereket segítő lények, s ez különösen érvényes a kínai sárkányokra, melyek fogai, csontjai és nyála gyógyító erejűek. A sárkány védi az emberiséget, életet adó vizet, termékenységet és szerencsét ad, és a bölcsességet is jelképezi.⁴ Ezzel szemben a nyugati, különösen az

⁴ Evans, Jonathan D.: The Dragon. In: South, Malcolm (szerk.): *Mythical and Fabulous Creatures*. Bedrick Books, New York 1988, 27–58.

európai – skandináv, kelta eredetű – sárkányok nem különösebben pozitív természetűek, inkább veszélyt jelentenek. Az európai sárkányok egyik őse valószínűleg Arész sárkánya volt, melyet Thébai alapítása során Kadmosz ölt meg. A legenda szerint:

„Látta már Kadmosz, hogy véget ért bolyongása, s hálából Pallasz Athénének akarta feláldozni a szép állatot, amelyik idáig vezette. De az áldozáshoz tiszta vízre volt szükség, ezért kísérői közül elküldött Kadmosz néhányat, keressenek forrást. Csakhogy amelyet találtak, Arész forrása volt, és egy kegyetlen sárkány őrizetére volt bízva. Ez a sárkány nemcsak hogy nem engedte senkinek, hogy vizet merítsen, hanem aki csak közeledni merészelt a forráshoz, mindenkit elemésztt. Így jártak Kadmosz emberei is, csak éppen hírmondónak maradt meg valaki közülük. Ezt már Kadmosz sem hagyhatta: szembeszállt merészen a sárkánnyal, és Pallasz Athéné segítségével legyőzte. De most meg itt állt, emberek nélkül, és hogyan alapítson várost kevés megmaradt szolgájával? Pallasz Athéné segített rajta megint. Először is azt a tanácsot adta az istennő, vesse el a földre a sárkány fogait, mint ahogyan a gabonát szokták. Úgy is tett Kadmosz, hát erre óriás termetű emberek keltek ki a földből, teljes fegyverzetben. Talán el is pusztították volna Kadmoszt, de – megint csak Pallasz Athéné tanácsára – nagy követ dobott közéjük, mire a »sárkányfogvetemény« egymásnak esett, mert mindegyik azt hitte, hogy a másik dobta meg követ. Addig le sem csillapodtak, amíg majdhogy ki nem irtották egymást, csak öten maradtak életben: Ekhión, a »Kígyóember«, Udaiosz, a »Talajból nőtt«, Khthoniosz, a »Földbőllett«, Hüperénór, az »Emberfeletti« és Pelórosz, az »Óriás«. Thébai őslakóinak őt törzse ezektől vette eredetét.”⁵

A kutatók szerint⁶ ez a sárkányok első európai említése, és ez az elbeszélés már előrevetíti az európai sárkányok későbbi karakterének alapelemeit is: a sárkány, mely féltékenyen őrizi a vizet, az élet forrását, Arésznek, a háború istenségének az állata, és még a fogaiból is pusztító harcosok nőnek ki, akik ugyanolyan vadul és kegyetlenül esnek minden kérdés nélkül egymásnak, ahogyan a sárkány is minden teketória nélkül pusztította el Kadmosz embereit. Az európai sárkányok többsége ilyen: kegyetlen, vérszomjas, harcias, alattomos, és nincs humorérzéke, ezeket a tulajdonságokat azonban céljai érdekében kiválóan tudja leplezni. Az európai sárkány őrző-védő típusú kapzsi lény: utolsó leheletéig őrizi azokat a

⁵ Trencsényi-Waldapfel Imre: *Görög regék és mondák*. Lord Könyvkiadó, Budapest 1995.

⁶ Ingersoll, Ernest: *Dragons and Dragon Lore*. Singing Tree Press, Detroit, Michigan 1968, 120.

kincseket, melyeket összelopkodott, melyekre azonban neki magának nincsen szüksége, és egyáltalán nem veszi hasznukat. A kincs lehet arany vagy bármilyen vagyontárgy, de lehet az életet lehetővé tevő termékenység forrása is, vagy ennek bármilyen szimbolikus alakja, például szüzek, fiatal leányok vagy ifjak. A görög gyökerek mellett az európai sárkányok figurájának másik forrása az északi mitológia, és legalább ugyanilyen hatással van rá a Biblia is, mely a sárkányt, illetve a vele közel azonosnak tekintett kígyót démonikus lényként említi. Az Ézs 30,6 például a Dél vadállatai elleni próféciaiban az ínség és szükség földjéhez köti a sárkányt, az Ézs 27,1 pedig a Leviatánnal együtt úgy említi, mint akiket legyőz az Úr. A sárkányok sorsát megpecsételő legfontosabb bibliai hivatkozás azonban minden bizonnyal a Jelenések könyve 12. fejezete, melyben a sárkány egyértelműen nem más, mint „az ősi kígyó, akit ördögnek és Sátánnak neveznek, aki az egész földkerekséget megtéveszti”, akit Mihály arkangyal vezetésével Isten seregei legyőznek.

A sárkányok, úgy tűnik, az emberi kultúrák legszívósabb, kiirthatatlan alakjai, nem tudták elpusztítani sem a törpök, sem a lovagok, sem a felvilágosodás, sem a kulturális forradalmak, sem a posztmodern szkepszis. Jóllehet ki nem pusztultak, észlelésük idővel igen ritkává vált, ezért lehet az is, hogy lassan a tankönyvek is kihagyták őket az állatok rendszertanából. Jan Amos Komenský, a nagy morva pedagógus *Orbis Sensualium Pictus* című művének 1685-ös lőcsei kiadása például a csúszó-mászó állatokról (XXX. *Serpentes & reptilia*) szóló fejezetben a sárkányokat a baziliskusszal és más legendás lényekkel együtt említi, és ezt írja róluk: „Lábok vagyon a gyíknak, a tüzes lángban élő Salamandrának. A Sárkány szárnyas kígyó, megöl leheletivel; a Basiliscus szemeivel; a Scorpio (Scarapna) mérges farkával.” Az 1798-as pozsonyi kiadás szövege az előzőhöz viszonyítva enyhébb korrekciót tartalmaz: „A sárkány a melly szárnyas kígyó, megöl leheletivel; a skorpió mérges farkával; de tsupa nézésével még a basiliskus sem öl meg; noha a régiek úgy tartották.”⁷ A könyv későbbi kiadásában az idézett fejezet revíziói jól jelzik a sárkányfélék látszólagos visszaszorulását a világ azon tájairól, melyet a szellem napvilága beragyogott. Eltűnésükről azonban semmiképp nem beszélhetünk, s ennek oka az, hogy a sárkányok költöző lények. Nem haltak ki, belénk költöztek. Vagy talán mindig alapvetően bennünk éltek. Akkor „Ez itt valóságos?

⁷ Nagy Károly Zsolt: A látás iskolája. A vizuális tudásátadás elemi szintje a 17–18. századi ábécéskönyvekben. In: Berta Péter (szerk.): *Ethno-Lore. A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézetének Évkönyve*, 28. Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézete, Budapest 2010, 72.

Vagy minden a fejemben történik? [...] Hát persze, hogy ez mind a fejedben történik, Harry, de mi a csudáért ne lenne attól valóságos?”⁸

Ezzel az utóbbi idézettel meg is érkeztünk a nyugati félteke sárkányainak elsődleges élőhelyhez, a populáris kultúrához. A szöveg az utóbbi évtizedek egyik legsikeresebb fantasy regényfolyamának, Joanne Kathleen Rowling *Harry Potter*-történeteinek záró epizódjából származik. A Harry Potter-jelenség azért is különlegesen érdekes a teológia nézőpontjából, mert az első könyvek megjelenése idején (lassan harminc esztendeje) nagyon éles vita folyt egyházi körökben arról, hogy ezek a könyvek vajon elfogadhatóak-e a keresztény ember számára, vagy olyan okkult világot és szellemiséget képviselnek, melytől inkább óvakodni kellene.⁹ Az első egyházi reakciók alapvetően az utóbbi álláspontot képviselték. Egyrészt azért ítélték el a szerzőt, mert a mágiát nem csupán természetes, hanem egyenesen pozitív dologként tüntette fel, a fiatalok számára vonzóvá tette, és ezzel – a kritikusok szerint – arra sarkallta őket, hogy az életük kérdéseire olyan megoldásokat keressenek, melyeket a Szentírás alapvetően elítél és megtilt. Másrészt, az előbbivel összefüggésben, azt nehezményezték, hogy a regények reflektálatlanul tanították meg az olvasókat számos okkult praktikára, varázsigére, így azok tudtukon kívül kerültek gonosz erők uralma alá. Sokan összefüggést véltek felfedezni az újpogány wicca-mozgalmak és a Harry Potter-féle boszorkányság között is.

A főhős útját, gonosszal szembeni küzdelmét, személyiségfejlődését végigkövető hétkötetes regényfolyam utolsó darabjának megjelenése idejére azonban ezek a vélemények – ha nem is kivétel nélkül, de jobbára – megváltoztak. Egyfelől elmaradt a sátánizmus világszintű előretörése, melyet a regény hatásaként némelyek vizionáltak, másfelől pedig kiderült, hogy a főhős egyik legfontosabb jellemvonása éppen az, hogy gondjait nem a mágia segítségével akarja megoldani, hanem az alapvető és történetesen keresztyén erények gyakorlásán keresztül. A legalább 80 nyelven több mint 500 millió példányban megjelent mű mára egy-

⁸ Rowling, Joanne Kathleen: *Harry Potter és a halál erekyéi*. Animus Könyvek, Budapest 2022, 501.

⁹ A vita egyik korai összefoglalóját adja Kamarás István: Egyházi áldás vagy átok Harry Potteren? In: *Holmi*, 14. (2002/6), 768–778. Egy későbbi reflexió a sorozat záró kötetének megjelenését követően: Szabados Ádám: Okkult mű lenne a Harry Potter? *Divinity*, 2011. január 17. URL: <https://szabadosadam.hu/okkult-mu-lenne-a-harry-potter/> (Utolsó letöltés: 2026. február 27.) Nemzetközi kitekintésben lásd például: Roland, Daniel R.: The response of mainline Protestant clergy members to the moral panic regarding Harry Potter. In: *Journal of Religious & Theological Information*, 12. (2013/3–4), 90–113.

részt a nyugati populáris kultúra meghatározó alkotásává vált, ugyanakkor más, hasonló művektől – például a *Mátrix*-trilógia¹⁰ – eltérően akkor sem vált a keresztyén misszió reflexiós pontjává,¹¹ amikor a főszöveg értelmezése már inkább pozitív, mint negatív lett.

A *Harry Potter*-regények varázslatos világa tulajdonképpen az antik görög és római, illetve a skandináv és kelta mitológia roppant kreatív ötvözete, kiegészítve közel- és távol-keleti elemekkel, valamint az ókori egyiptomi, valamint mezopotámiai vallások emlékeivel. Az elemzők többnyire megegyeznek abban, hogy ebben a nagyon összetett és színes világban szándékolatlan keresztyén tartalmakkal nem nagyon találkozunk, ugyanakkor – éppen azért, mert a fent említett vallási-kulturális világokkal a kereszténységnek is hosszú időn át szoros kapcsolata volt, illetve van – számos izgalmas áthallást vélhetünk felfedezni, és megnyílik előttünk a képzettársítások tágas mezeje. A következőkben magam is ilyen áthallások és társítások mentén vetem fel a *Harry Potter*-regények sárkánymotívumának lehetséges értelmezését.

Jóllehet a különböző mitológiák többnyire hasonlóan tekintik a sárkányt és a kígyót – a sárkány görög–latin megnevezése is nagyra nőtt kígyót jelent –, Rowling egyértelműen megkülönbözteti a két élőlényt. *Harry Potter* világában a kígyó

¹⁰ A Wachowski fivérek filmtrilógiája annak ellenére lett keresztyén evangélizációs „alapanyag”, hogy éppen úgy használják hindu és buddhista vallási tartalmak szemléltetésére is. (Rácsok Gabriella: *A film mint missziós eszköz korunk változó vallásosságának kontextusában*. Zwingli Protestáns Kiadó, Budapest 2019, 58.)

¹¹ Ez persze nem azt jelenti, hogy a teológiai szakirodalom nem foglalkozik a regényekkel vagy a *Harry Potter*-jelenséggel. A teljesség igénye nélkül néhány vonatkozó tanulmány: Bell, Luke: *Baptizing Harry Potter: A Christian reading of J. K. Rowling*. Paulist Press, New York–Mahwah 2010; Cutler, Caroline Schleier: *Harry Potter and the Gospel of Mark: Using Young Adult Speculative Fiction to Enhance our Reading and Teaching of the Bible*. In: Porter, Stanley E. – Porter, Wendy J (szerk.): *The Arts and the Bible*. Pickwick Publications, Eugene, Oregon 2024; Kro, Ingvild Thu – Trysnes, Irene: *What Would Jesus Like in Harry Potter? A Frame Analysis of the Use of Film in Confirmation Teaching*. In: *Nordic Journal of Religion and Society*, 37. (2024/1), 34–48; Niemand, Christoph: *The last enemy that shall be destroyed is death: Biblical intertextuality in the sub-text of Joanne K. Rowling's Harry Potter novels*. In: *ET Studies*, 3. (2012/1), 111–131; Griesinger, Emily: *Why read Harry Potter? J. K. Rowling and the Christian debate*. In: *Christian Scholar's Review*, 32. (2003/3), 297–316; Apostolides, Anastasia – Meylahn, Johann-Albrecht: *The lived theology of the Harry Potter series*. In: *HTS Theological Studies*, 70. (2014/1), 1–6; Jacobson, Karl N. – Jacobson, Rolf A: *The one who will be born: Preaching Isaiah's promises in a Harry Potter culture*. In: *Word & World*, 27. (2007/4), 426–435; Neal, Connie – Parvin, Samuel F: *The gospel according to Harry Potter: Leader's guide for group study*. Westminster John Knox Press, Louisville, Ky 2004.

egyértelműen a gonosz attribútuma és kísérőállata, míg a sárkányok alakjában a fentebb tárgyalt keleti és nyugati hagyományelemeket vegyíti, és olyan lényeket alkot, melyek etikai értelemben semlegesek, se nem jók, se nem gonoszak, és nem is állnak önként se a jók, se a gonoszak oldalára. A regényfolyamban háromszor találkozunk sárkánnyal. Vannak persze más sárkányszerű lények is a Varázsvilágban, előfordul például két esetben is baziliszkusz, de a sárkányok jelenléte külön eset, és különleges jelentősége van.

A történet alapkonfliktusát a fiatal varázslótanonc, Harry Potter és a sötét nagyúr, Voldemort élet-halál harca jelenti. A történet kezdetén a világ fölötti uralomra törő gonosz varázsló a jóslat miatt, mely szerint egy gyermek jelent majd veszélyt hatalmi törekvéseire („nem élhet az egyik, míg él a másik”), meg akarja ölni az alig egyéves Harryt. A merénylet rosszul végződik, mert bár Harry szüleit meggyilkolja, de az édesanya életét feláldozva testével védi meg a gyermeket. A gonosz varázsló nem számol az önfeláldozó szeretet erejével, halálos átká visszaszáll rá: a gyermek életben marad, ő viszont elveszíti erejét, és hosszú időn át testetlen lélekként kénytelen bolyongani. Az árván maradt Harryt nagynénje és annak családja neveli meglehetősen megalázó és mostoha körülmények között, eltitkolva a fiú elől szülei tragikus halálának körülményeit csakúgy, mint a Varázsvilág létezését. A titokra azonban fény derül, és hősünk tizenegy éves korában megkezdni tanulmányait a Roxfort nevű varázslóiskolában. Az első, *Harry Potter és a bölcsek köve* című regény Harry beavatásáról szól, ebben a történetben találkozik először szemtől szemben Voldemorttal és egy sárkánnyal is. A két találkozás pedig szorosan összefügg. A történet szerint az iskola falai között őrzik a bölcsek követ. A kő – ahogyan azt az alkímia tanította – nem csupán arra képes, hogy minden tárgyat arannyá változtasson, hanem életelixírt is termel. Voldemortnak pedig erre az elixírré van szüksége ahhoz, hogy visszanyerje testét és erejét is, ezért mindent megtesz, hogy megszerezze a követ. A regény cselekményének fordulópontját jelenti az az este, amikor a Norbert névre hallgató norvég tarajos sárkány feltűnik a színen. Az iskolában zajló különös események után nyomozva ugyanis Henry és barátai – Hermione és Ronald – kiszöknek hálótermeikből, és meglátogatják közös barátjukat, Hagridot, aki az iskola fél-óriás származású, hatalmas szívű, de nem túl okos vadőre. Hagrid éppen azzal van elfoglalva, hogy kikeltessen egy sárkánytojást, Harryék pedig tanúi lesznek a kis sárkány kikelésének. Kiruccanásuk azonban lelepleződik, mert Harry ellenfele, a vele ellentétben előkelő származású Draco Malfoy beárulja őket az iskola igazgatóhelyettesénél.

Büntetésképpen a gyerekeknek a következő estén Hagridnak kell segíteniük, aki a Tiltott Rengetegben elpusztult egyszarvú halálának ügyében nyomoz. A kalandos este során Harry számára világossá válik Voldemort terve, és barátaival úgy döntenek, hogy megakadályozzák azt. A kaland végén Harry megküzd Voldemorttal, és sikerül megakadályoznia, hogy a gonosz varázsló megszerezze a bölcsek követét.

Ebben a történetben a sárkány tulajdonképpen epizód szereplő. Kicsi és ártalmatlan, legfeljebb annyi galibát tud okozni, hogy egy váratlan lángcsóvával felgyújtja a vadőr tekintélyes szakállát. Megjelenése azonban fordulatot hoz a történetben, és Harryt a Voldemorttal való elkerülhetetlen összecsapás felé tereli. Voldemort is csupán árnyék, saját teste nélkül mások testében élősködik, hajdani és majdani erejének töredékével rendelkezik csak. Összecsapásuk túlmutat a mágian. Voldemort mindenekelőtt hatalmat akar, és ezért mindenén átgázol. Szerinte „nincs jó és rossz, csak hatalom van, és azok, akik túl gyöngék hozzá, hogy megszerezzék”.¹² Voldemort éppen ezért nem érti Harry anyjának önfeláldozását és szeretetét, az ő megalázásával igyekszik rávenni a fiút arra, hogy csatlakozzon hozzá. Harry azonban hűséges marad, nem tagadja meg, nem teszi hiábavalóvá anyja önfeláldozását. Megmenekülését követően az iskola igazgatója, Dumbledore professzor az alábbiakban foglalja össze a tanulságot: „Az édesanyád az életet adta érte, hogy megmentsen téged... egy olyan mély érzés, mint édesanyádnak az irántad való szeretete örök nyomot hagy maga után... akit egyszer ennyire szeretett valaki [...] azt a szeretet ereje mindhalálig védelmezi.”¹³

Harry következő sárkánykalandjára és Voldemorttal való újabb találkozására a regényfolyam negyedik, *Harry Potter és a Tűz Serlege* című kötetében kerül sor. A kötet cselekményének keretét a Roxfortban megrendezett Trimágus Tusa adja, amelyen három varázslóiskola bajnokai mérik össze tudásukat. A 17. életévüket betöltött diákok nevezhetnek be a versenyre azzal, hogy egy pergamenre írják nevüket, és bedobják azt a Tűz Serlegébe, mely egyben a bajnoknak járó trófea is, a serleg pedig kiválaszt mindegyik varázslóiskolából egy-egy bajnokot. Azonban valaki titokzatos módon benevezi a jóval fiatalabb Harryt is, így ő lesz a negyedik bajnok. A tusa első feladata során a versenyzőknek egy kifejtett nőstény sárkány tojásai közé rejtett aranytojást kell megszerezniük, mely a második feladat kulcsát is rejti. A többi idősebb és tanulmányaiban előbb járó versenyző varázslat-

¹² Rowling, Joanne Kathleen: *Harry Potter és a bölcsek köve*. Animus Kiadó, Budapest, 2000, 115.

¹³ Uo. 119.

tal igyekszik megszerezni a tojást, Harry azonban saját képességeit kihasználva, seprűjén versenyt repül a – küzdelem során elszabaduló és főhősünk életére törő – sárkánnyal, és így szerzi meg végül az aranytojást. A harmadik – utolsó – próba csapdának bizonyul: Harry és a Roxfort másik bajnoka, a nála idősebb Cedric Digory akaratukon kívül egy temetőbe kerülnek, ahol megjelenik Voldemort és egyik csatlósa. Harry megérzi a veszélyt, de nem tudja megmenteni Cedricet, aki meghal. Voldemort feketemágiával – melynek során felhasználja Harry véré is – újra testet ölt, majd varázspálca-párbajra kényszeríti Harryt. A fiú inkább menekülne, amikor azonban Voldemort ismét az anyját és annak önfeláldozását becsmerli, vakmerően szembeszáll a Sötét Nagyúrral. Harry meglepően erősnek bizonyul a párbaj során, a Nagyúr nem tudja gyorsan legyőzni, ám életét az menti meg, hogy a pálcák találkozásakor emlékképekként megjelennek Voldemort utolsó áldozatai, köztük a fiú szülei is, akik feltartóztatják a Nagyurat, és ezzel lehetőséget adnak Harrynek a menekülésre.

Ebben a részben Harry mind a sárkánnyal, mind a Voldemorttal vívott küzdelemben életveszélybe kerül. Valós összecsapásokról van szó, melyekben a fiú ellenfelei egyértelműen jóval erősebbek, és a küzdelem valóságát jelzi, hogy hő-sünk a sárkánnyal és a Sötét Nagyúrral vívott ütközetben egyaránt komoly testi és lelki sebeket szerez. A sárkánnyal vívott küzdelem a történetben egyfajta be-avatás. A sárkány itt klasszikus őrző-védő szerepben jelenik meg, az aranytojás, a kincs, a titok, annak nyitja, és ha a szimbolikát tovább bontogatjuk, talán azt is mondhatjuk, hogy az új élet őrzője. Megjelenése ismét a Voldemorttal való elke-rülhetetlen összecsapás felé tereli a főhős útját, küzdelmüknek azonban itt már jelképes szintje is van. Voldemort Harry véré ismét használja saját testet öltésének má-giájához, azt remélve, hogy az ellenség vére, mely immár az ő vérével keveredik, hatalmat is ad neki Harry fölött, megtörve így anyja szeretetének védelmét. Har-ry és Voldemort sorsa innentől még szorosabban kapcsolódik össze, ennek titkát azonban a történet végkifejletéig egyikük sem érti igazán.

Harry ebben a részben is egyfelől bátorsága és – nem annyira mágikus – ké-pességei, másfelől – legalábbis részben – szerettei, illetve a szeretet emlékének ke-resztül menekül meg, ennek pedig a következő, a *Harry Potter és a Főnix Rendje* című kötet végén lesz ismét nagy jelentősége, ahol hő-sünk újra összecsap Vol-demorttal. Ebben a részben nincsenek sárkányok, a két kötet logikája azonban szorosan összefügg. A történet során Harry és Voldemort is rádöbben arra, hogy ketjük között szoros kapcsolat van, gyakorlatilag belelátanak egymás gondolatai-

ba. Dumbledore megpróbálja felkészíteni Harryt arra, hogy ellenálljon Voldemort kíváncsiságának, ám a fiú erre nem igazán képes, mert mindig elragadják az érzelmei, és nem tudja lezárni, elrejteni a gondolatait, emlékeit. Voldemortnak éppen ezért sikerül őt csapdába csalnia, Harry pedig hatalmas árat fizet gyengeségeért, hiszen elveszíti keresztapját, pártfogóját, aki szintén érzelmeitől vezérelten siet őt kimenteni a csapdából. A történet csúcspontja Voldemort és Harry újabb összecsapása, melynek során a Sötét Nagyúr kis híján megöli a fiút. Előtte azonban kínozni akarja, behatol a gondolataiba, és olyan emlékképek sorozatát idézi föl benne, melyek a fiú legsúlyosabb veszteségeit elevenítik fel. Harry ismét képtelen kizárni Voldemortot a fejéből, gondolataiból, azonban új védekezési stratégiát alkalmaz vele szemben: olyan emlékképeket idéz föl magában és mutat meg ellenfelének, melyeket a szeretet, hűség és barátság érzéseit idézik föl. Voldemort számára ezek ismeretlen és félelmetes érzések és emlékképek, melyekkel nem tud szembeszállni, így visszavonul, és életben hagyja Harryt. Hősünk számára pedig tulajdonképpen itt nyílik meg az új élet lehetősége, a titok, amely segít szembeszállni a gonosszal.

Kettejük végső összecsapására az utolsó, *Harry Potter és a halál ereklyéi* című regényben kerül sor, és talán az sem meglepő, hogy itt újra felbukkan egy sárkány, mely ismét a történet egyik fontos mozgatója lesz. Az előző, *Harry Potter és a Félvér Herceg* című regény cselekményének egyik fontos szála az, hogy fény derül Voldemort túlélő képességének sötét titkára: ereje teljében hét *horcruxot*, vagyis olyan tárgyat hozott létre, amelybe lelkének egy-egy darabját rejtette el. A horcrux létrehozása a sötét varázslatok legsötétebbikei közé tartozik, ahhoz ugyanis, hogy valaki leszakítsa a lelke egy darabját, gyilkolnia kell. Harry Dumbledore professzor társaságában ered a horcruxok nyomába, azt remélve, hogy ha az összeset megsemmisítik, akkor Voldemort ismét halandó és sebezhető lesz. A regény azonban Dumbledore halálával zárul, és az utolsó történetben azt követhetjük nyomon, ahogy Harry két barátjával egyre közelebb kerül a legnagyobb titokhoz, az utolsó horcruxhoz. Az egyik ilyen tárgyért a varázslók Gringotts nevű bankjának mélyen a föld alatt lévő, legjobban, azaz sárkány által őrzött széfjébe kell betörni. Harry és barátai csellel be is törnek a széfbe, megkaparintják a horcruxot, azonban elárulják őket, és csapdába esnek. Az egyik oldalon a bank varázslóból álló őrsége, a másik oldalon a sárkány tör életükre. Ez ismét olyan helyzet, amelyből nincs kiút, hiszen az őrség túlerőben van, a sárkány pedig hatalmas, erős és pusztító lángot lövell, vagyis legyőzhetetlen. Ekkor támad Harrynek az az ötlete, hogy a hosszú

évtizedek óta fogságban tartott, leláncolt sárkányt megszabadítva, annak hátán szöknek ki a bankból és szabadulnak ki a csapdából. A sárkány ismét nem segíteni akar nekik, csupán ki akar szabadulni, de ereje és szabadulásért vívott küzdelme a fiatalok szabadulásának is kulcsává válik. A sárkányos epizód pedig előrevetíti a Voldemort felett aratott győzelem mikéntjét is.

A történet persze nem ennyire egyszerű. Közben kiderül, hogy az utolsó horcrux nem más, mint Harry maga. Amikor ugyanis Voldemort, miután megölte az anyját, megtámadta őt, és a róla visszapattanó átok magát Voldemortot találta el, így nem szándékosan, de létrejött egy újabb horcrux, azaz Voldemort lelkének egy darabja Harryre akaszkodott. Ahhoz tehát, hogy legyőzze Voldemortot és megmentse barátait, Harry számára egyetlen választási lehetőség van: fel kell áldoznia saját magát. Harry vállalja ezt az áldozatot, egyedül néz szembe Voldemorttal, leengedi a pálcáját, nem védekezik, Voldemort pedig lesújt rá. A Sötét Nagyúr azonban tulajdonképpen nem Harry Pottert öli meg, hanem saját lelkének azt a darabját, mely Harryben élt tovább. A siker látszatától megittasodva pedig elveszíti minden óvatosságát, és nem veszi észre, hogy Harry él. Kettejük utolsó párbaja elsősorban nem a mágjáról, a varázspálcák erejéről, hanem a logikáról, a higgadt megfigyelésről és következtetésekről szól.¹⁴ Voldemort ugyanis a történet során csak a hatalom megszerzésére összpontosított, így figyelmen kívül hagyta az általa megvetett és lenézett mellékszereplők érzéseit. Ugyanakkor őt is érzései irányították, így nem gondolt néhány apró részletre, melyeket azonban Harry ebben az utolsó szópárbajban kérlelhetetlen logikával egymás mellé illesztett. Így azelőtt zúzza össze Voldemortot érvelésével, mielőtt kimondaná rá a „lefeagyverző bűbajt”. Magyarán, ahogy a bankból a sárkány erejét kihasználva menekült meg, úgy itt Voldemort hatalomvágyát kihasználva győzte le őt.

A három sárkány mellett van azonban a történetben egy negyedik is, amely, illetve aki rávilágít a sárkányok regényfolyamban betöltött szerepére. Harry osztálytársáról, az előkelő származású Draco Malfoyról van szó, aki az egész törté-

¹⁴ Fontos megjegyezni, hogy a regény és a film megoldása itt radikálisan eltér. A regényben a küzdelem nem „hagyományos” párbaj, nem mágikus erők csapnak össze. A szöveg szerint az ellenfelek az iskola nagytermének romjai között, a két sereg körében, egymással szemben mágikus kör mentén körözve vitáznak, s Harry lényegében a megfigyelés, a logika és a bölcsesség eszközeivel győzi le Voldemortot. A filmben viszont látványos összecsapás szemtanúi lehetünk, s a logikai hátteret Harry később fedi fel barátai előtt. Elemzésemben itt – ahogy máshol is – a regény cselekményeit követtem.

netben szinte Harry „antitézise”. Állandóan igyekszik keresztbe tenni Harrynek, ahol lehet, megalázza őt és barátait. Értékrendje, gondolkodása, szöges ellentéte annak, amit Harry képvisel. Az író nő egy interjújában¹⁵ egyértelművé is tette, hogy Draco Harry „kontrasztfigurája”, vagyis olyan szereplő, aki ellentétben áll a főszereplővel, azért, hogy kiemelje a főszereplő bizonyos tulajdonságait. Draco ugyanakkor nem gonosz. Azt, hogy ki ő, tökéletesen leírja a neve. Keresztneve, Draco, kígyót vagy sárkányt jelent. Családneve, a Malfoy az Alleen Pace Nilsen és Don L. F. Nilsen szerzőpáros szerint¹⁶ a francia „mal”-ból ered, ami *rosszat* jelent, ám a regényben szereplő fontosabb nevek etimológiájával kapcsolatosan a regényfolyam hivatalos oldalán közölt cikk szerint a név második tagja is fontos. A „foi” ugyanis hitet, reménységet jelent, s a szóösszetétel jelentése így nem „rossz sárkány”, hanem téves hit vagy remény, tévedés, rossz döntés.¹⁷ Draco karaktere igazi kontrasztfiguraként végig arra szolgál, hogy tévedéseivel, rossz döntéseivel, hamis reményeivel és az ezekből fakadó ártó szándékával, azzal, hogy folyamatosan akadályokat akar gördíteni Harry elé, segítse a főhős gondolkodásának és erkölcsi érzékének fejlődését, a jó döntések meghozatalát, végső soron a jó úton maradást.

Ezzel tulajdonképpen rövidre is zárhatnánk a sárkányok regénybeli szerepének elemzését annyival, hogy ők is ezt a célt szolgálják. A kép azonban ennél bonyolultabb. Harry három sárkánykalandját áttekintve sajátos fejlődést, dinamikát látunk. Az első találkozás még csak sejteti a később kibontakozó konfliktust, azonban – ahogy a kis sárkány is sárkány – a történet lényege már az első regényt uraló szimbólumban, a bölcsek kövében jelen van. „A bölcsek köve az alkimisták hosszadalmas műveletének legendás végterméke, avégett, hogy egy olyan szubsztanciát állítsanak elő a *materia primából*, amelynek segítségével egyebek között átváltoztathatják a nemtelen fémet nemessé [...] Az alapeszme az elemek tisztítással való átváltoztathatósága, mégpedig egy olyan eljárás következtében, amely

¹⁵ J. K. Rowling on The Connection with Christopher Lydon. WBUR Radio (1999. október 12.) URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QH8gZeleNfA> (Utolsó letöltés: 2026. február 28.) Az interjút idézi: Draco Malfoy. Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Draco_Malfoy (Utolsó letöltés: 2026. február 28.)

¹⁶ Nilsen, Alleen Pace – Nilsen, Don L. F. : Lessons in the teaching of vocabulary from September 11 and Harry Potter. In: *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 46. (2016/3), 254–260.

¹⁷ Discover the fascinating etymology behind Harry Potter character names! <https://www.harrypotter.com/features/etymology-behind-harry-potter-character-names> (Utolsó letöltés: 2026. február 28.) Ezt erősíti meg az amerikai gyermekirodalom-kutató Philip Nel: *J. K. Rowling's Harry Potter Novels: A Reader's Guide*. Continuum International Publishing Group, New York 2003, 16.

eleinte leszállás a mély régiókba [...] aztán felszállás egy bizonyos magasabb síkba.”¹⁸ A folyamat végén pedig „olyan valaminek vagy a birtokában, amivel nem ér fel a világ semmi kincse. Megtörtént csodát tapasztalsz...”¹⁹ Az alkímia nem csak az aranycsinálás tudománya, s ahogy a bölcsek köve fenti leírása is jelzi, annak sem csak az a lényege, hogy élet elixírt termel – mondhatni: örök életet ad –, illetve aranyat lehet vele csinálni. Az alkímia „elsősorban a megtisztítással és meg-nemesítéssel (egyrészt magával az emberével, másrészt ennek megfelelésében a természetével is) foglalkozik. A szerves és a szervetlen természetet nem különítik el szigorúan, de elsősorban a fémeknek olyan titkos életet tulajdonítanak, amely végül is azt eszközli ki, hogy bizonyos idő múlva a »nemes« fém, elsősorban arany fejlődjön ki a »nemtelenből«.”²⁰ A bölcsek köve ennek a – Paracelsusnál hét lépcsőből álló – folyamatnak az összefoglaló szimbóluma, tárgyként pedig a legfontosabb segítő eszköze. A bölcsek kövének keresése, ahogy a kő elkészítésének útja – a különbség szempontunkból most lényegtelen –, az alászállás és felemelkedés dantei megpróbáltatásai végső soron mind ugyanarról a dologról szólnak: a nemtelen nemessé kell hogy váljon. Sajátos módon Harry az első regény végén megtalálja a bölcsek követ, azonban el is veszíti azt, sőt ő maga járul hozzá, ő maga segíti azt, hogy a bölcsek követ elpusztítsák.

Harry nagy átváltozása azonban csak ezután indul. A trimágus tusa küzdelmei, illetve a horcruxok utáni hajszája során megtanul megküzdeni a sárkánnyal, sőt arra is rájön, hogy a sárkányt nem megölni kell, hanem megszabadítani, mert a Voldemort-típusú gyilkolással szemben az életet választani nem csupán erkölcsileg magasabb rendű, hanem az ellenfél megszabadítása saját szabadságának lehetőségét is hordozza.²¹ A sárkány azonban nem egyszerűen a probléma szimbóluma, a vele való küzdelem nem csupán annyiról szól, hogy meg kell oldani a gondjainkat, le kell győzni a „bennünk élő sárkányt”, vagy másképp fogalmazva: „ami nem öl meg, az megerősít”. A sárkányok Harry Potter történetében a krízist képviselik. Szenvedést hoznak, próba elé állítják a hősokeket, ennek a próbának

¹⁸ Biedermann, Hans: *A mágikus művészetek zseblexikona*. Kentaur Könyvek, Budapest 1989, 78.

¹⁹ Uo. 80.

²⁰ Uo. 14.

²¹ Jelen tanulmány keretei között végképp nincs lehetőségem kifejteni, de ebből a szempontból fontos motívum, hogy az utolsó regény végén, a Voldemorttal és csatlósáival zajló végső összecsapás során Draco Malfoy egyfajta külön háborút indít Harry és barátai ellen, mely azonban nagyon rosszul sül el, ám Harry végül megmenti Draco életét.

azonban a legfontosabb része a választás. Mert a krízis mindig egyszerre hordozza a veszélyt és a lehetőséget: az elbukás és a felemelkedés, a halál és az élet, a pusztulás és a kiteljesedés, a hatalom és az önfeláldozás veszélyét és lehetőségét is. A nagy átváltozás, az Emberré válás – a szó bibliai összefüggéseiben is – pedig ezeknek a választásoknak a folyamatán keresztül vezet. Ahogy Albus Dumbledore²² fogalmazott: „A döntéseink, Harry, mutatják, hogy valójában mik vagyunk, sokkal inkább, mint a képességeink.”²³

²² Dumbledore a Roxfort Boszorkány- és Varázslóképző Szakiskola igazgatója, a varázsvilág talán legnagyobb hatalmú szereplője s egyben Harry mentora.

²³ Rowling, Joanne Kathleen: *Harry Potter és a titkok kamrája*. Animus Kiadó, Budapest 2023, 245.

A kötet szerzői

Bacsó István lelkipásztor (Székelytamásfalvi Református Egyházközség). E-mail cím: realbacso@yahoo.com

Balázs Gergő lelkipásztor (Bogártelki Református Egyházközség). E-mail cím: gergobalazs8@yahoo.com

Balogh Csaba egyetemi tanár (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: csbalogh@proteo.hu

Benkő Tímea egyetemi adjunktus (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: benkotim@yahoo.com

Bogárdi Szabó István ny. püspök, egyetemi tanár (Károli Gáspár Református Egyetem, Hittudományi Kar). E-mail cím: szajuz@gmail.com

Borsi Attila János református lelkipásztor, tudományos főmunkatárs (Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar). E-mail cím: borsi.attila@kre.hu

Buzogány Dezső egyetemi tanár (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: dezsobuzogany@gmail.com

Czire Szabolcs egyetemi docens (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: cziresa@proteo.hu

Csanádi Viktor Holló lelkipásztor, hiedelemkutató (Népi Hiedelmek Múzeuma). E-mail cím: csanadi.viktor@gmail.com

Csepregi András evangélikus lelkipásztor, egyetemi docens (Wesley János Lelkészképző Főiskola). E-mail cím: csepregi.andras@fasori.hu

Debreczeni István lelkipásztor (Egeresi Református Egyházközség). E-mail cím: istvan_debreczeni@yahoo.com

Éles Éva egyetemi adjunktus (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: eleseva@proteo.hu

Fazakas Sándor egyetemi tanár (Debreceni Református Hittudományi Egyetem). E-mail cím: fazakass@drhe.hu

Füsti Molnár Szilveszter egyetemi tanár (Sárospataki Református Hittudományi Egyetem). E-mail cím: fusti@tirek.hu

Gaál Botond ny. egyetemi tanár (Debreceni Református Hittudományi Egyetem), Széchenyi-díjas teológus, a MTA doktora. E-mail cím: bgaal@drk.hu

Geréb Zsolt ny. egyetemi tanár (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: zsgereb@proteo.hu

Homoki Gyula egyetemi adjunktus (Sárospataki Református Hittudományi Egyetem). E-mail cím: homoki.gyula@srhe.hu

Horváth Levente egyetemi adjunktus (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: lhorvath@proteo.cj.edu.ro

Juhász Tamás ny. egyetemi tanár (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: juhasztamas.erdely@gmail.com

Kállay Dezső egyetemi adjunktus (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: kallay@proteo.hu

Kató Szabolcs-Ferencz egyetemi docens (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: katoszabolcs@yahoo.com

Kiss Jenő egyetemi tanár (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: kissjeno@proteo.hu

Kolumbán Vilmos József püspök, egyetemi tanár (Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: vkolumban@proteo.hu

Koppándi Botond Péter egyetemi docens (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: koppandi@proteo.hu

Kovács Ábrahám egyetemi tanár (Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Selye János Egyetem, Református Teológiai Kar). E-mail cím: kovacs.abraham@drhe.hu

Kovács Krisztián egyetemi docens (Debreceni Református Hittudományi Egyetem). E-mail cím: tubalkain77@gmail.com

Kovács Sándor egyetemi tanár, rektor (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: sandorkovacs@unitarius.org

Kurta József könyvtáros (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: toboz@proteo.hu

Lészai Lehel egyetemi docens (BBTE Református Tanárképző és Zeneművészeti Kar). E-mail cím: lehel.leszai@ubbcluj.ro

Nagy Károly Zsolt főiskolai tanár (Sárospataki Református Hittudományi Egyetem). E-mail cím: nagy.karoly.zsolt@srta.hu

Németh Tamás egyetemi tanár (Pápai Református Teológiai Akadémia). E-mail cím: ntamas.prta@gmail.com

Ősz Sándor Előd egyetemi adjunktus, levéltáros (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár). E-mail cím: oszsandor-elod@gmail.com

Papp György egyetemi docens (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: pgyvdm@yahoo.co.uk

Pethő Sándor egyetemi tanár (Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar). E-mail cím: petho.sandor@gmail.com

Rácsok Gabriella egyetemi docens (Sárospataki Református Hittudományi Egyetem). E-mail cím: gracsok@tirek.hu

Rezi Elek ny. egyetemi tanár (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: rezielek@proteo.cj.edu.ro

Simon János lelkipásztor (Kolozsvár-Bulgáriatelepi Református Egyházközség). E-mail cím: simonjani@gmail.com

Somfalvi Edit egyetemi adjunktus (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: edit.somfalvi@gmail.com

Székely József lelkipásztor (Kolozsvár-Alsóvárosi Református Egyházközség). E-mail cím: szekelyjozsef@proteo.hu

Tasnádi István egyetemi tanársegéd, levéltáros (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár). E-mail cím: tasnadiistvan1@gmail.com

Tódor Csaba egyetemi adjunktus (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet). E-mail cím: todorcsaba@proteo.hu

Ungvári Zrínyi Imre ny. egyetemi előadótanár (BBTE Történelem és Filozófia Kar). E-mail cím: iungvari@gmail.com

Zamfir Korinna egyetemi tanár (BBTE Római Katolikus Teológia Kar). E-mail cím: kori_zamfir@yahoo.com

Tartalom

Előszó (Kovács Sándor)	7
Tabula gratulatoria	9
Bacsó István: Teodicea másképp.....	11
Balázs Gergő: A zsinagóga és a páli misszió	21
Balogh Csaba: A méd Dárius?.....	36
Benkő Tímea: Áldó hatalmak oltalmában – Dietrich Bonhoeffer karácsonyi-újévi éneke?.....	54
Bogárdi Szabó István: Tézisek a lelkésképzésről.....	66
Borsi Attila János: Van a reménységnek politikuma?.....	76
Buzogány Dezső: Egyházi törvények Felső-Magyarországon 1667-ből.....	88
Czire Szabolcs: Tamás evangéliuma 30.....	97
Csanádi Viktor Holló: Túlvilági keresztelő. Rítus a hit és a hiedelem határán ...	112
Csepregi András: Krisztus közösségének láthatósága és láthatatlansága Dietrich Bonhoeffer <i>Követés</i> című könyvében.....	124
Debreczeni István: A szenvedés és a jó élet dialektikája Miroslav Volf teológiájában	138
Éles Éva: Párnát a pusztulásnak	156
Fazakas Sándor: Az identitáspolitikai csapdájában.....	171
Füsti-Molnár Szilveszter: Credo ut intelligam, et vive – a <i>homooousios</i> mint az egyház performatív igazsága.....	184
Gaál Botond: Az új típusú „tiszteletes és tudós” lelkipásztor	197
Geréb Zsolt: A vallástörténeti iskola hatása az erdélyi református teológiai irodalomra	207
Homoki Gyula: „Potest ecclesia donare delictum, sed non faciam...”	218
Horváth Levente – Horváth Mária: Relációs-etikai „játék és alap”	235
Juhász Tamás: Filioque	248
Kállay Dezső: A megigazulás és megbékélés viszonya a páli teológiában.....	259
Kató Szabolcs Ferencz: Emlékezni a jövőre.....	274
Kiss Jenő: Az Isten Igéjéről való beszéd pontossága – kritikai vizsgálat	290

Kolumbán Vilmos József: A Marosi Református Egyházmegye lelkészeinek és tanítóinak fizetése 1782-ben	306
Koppándi Botond Péter: A „vízzel való szent megmosódástól” az „egy, örök, igaz Isten” nevéig.....	324
Kovács Ábrahám: Megújulás. Eltérő ekkleziológiák, krisztológiák és dogmák, de közös célok.....	345
Kovács Krisztián: „Hogyne dicsérném az Istent zengedező énekkel...”	361
Kovács Sándor: Jókai Mór vallásos világa	373
Kurta József Tibor: „Nagy Borostás Vakmerő Cél” – stratégia a férfiak megszólítására	384
Lészai Lehel: Jézus megkeresztelése a Mt 3,13–17-ben	397
Nagy Károly Zsolt: „Sarkány ellen sarkányfű....”	408
Németh Tamás: Jöjjön el a te országod	422
Ősz Sándor Előd: Galambod református lelkészei.....	436
Papp György: Löwisohn Salamon: egy kevésbé ismert zsidó tudós portréja	448
Pethő Sándor: Húsz gondolat Nietzsche <i>Zarathusztrájáról</i>	465
Rácsok Gabriella: A fogyatékoság mint próbakő: a magyarázattól a hűségig	481
Rezi Elek: A vallásfilozófia az unitárius lelkészképzésben	494
Simon János: A lelkigondozói titoktartás felelőssége: az abszolút és relatív titoktartás dilemmája	506
Somfalvi Edit: A Heidelbergi Káté mint a Magyar Református Egyház legkisebb közös többszöröse	523
Székely József: A hitvallásos mérlegelés szerepe a prédikáció megszületésében.....	533
Tasnádi István: Szigeti Gyula István püspök élete és munkássága.....	545
Tódor Csaba: Az adottság fogalma Jézus gyógyításában	559
Ungvári Zrínyi Imre: A megbocsátás értelméhez vezető út	573
Zamfir Korinna: Törésvonalak a keresztény világban Ukrajna orosz inváziója kapcsán.....	585
Visky Sándor Béla publikációi	607
A kötet szerzői	617

Készült az Erdélyi Református Egyházkerület
Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontjának
nyomdájában

Felelős vezető: Dávid Zoltán

Korrektúra: Szabó Beáta

Számtógépes tördelés: Czirmay Ágnes

Nyomdai ívek száma: 39